
Pr. Prof. Dr. Cristinel Ioja, *Ilarion V. Felea (1903-1961). Preotul, Teologul, Mărturisitorul*, Editura Universității „Aurel Vlaicu” din Arad, 2022, ISBN 978-973-752-881-0, 436 pp.

Sub acest titlu a apărut monografia dedicată teologului arădean și martir, Ilarion V. Felea, cu prilejul celebrării Bicențenarului Teologiei arădene (1822-2022), elaborată de Decanul acestei instituții de învățământ superior, Preotul Profesor Dr. Cristinel Ioja. Cu acest prilej, Decanatul Facultății de Teologie a inițiat un proiect important, și anume acela de a scoate în evidență viața, gândirea teologică, opera și activitatea celor care de-a lungul timpului au slujit cu multă dăruire acest așezământ teologic din partea de vest a României. În acest context, se înscrie și monografia de față, care deschide, de fapt, seria lucrărilor monografice ce vor apărea în continuare. Intenția elaborării acestor monografii este precizată încă de la începutul primei monografii, în sensul că „demersul colecției (de monografii n.n.) se înscrie în efortul metodologic și științific al Facultății de Teologie Ortodoxă „Ilarion V. Felea” din Arad de restaurare a memoriei istorice a învățământului teologic ortodox arădean, de identificare a contribuțiilor teologice și culturale majore, și de facilitarea acestui tezaur secular către publicul interesat de descoperirea personalităților teologice și culturale care constituie o impresionantă filă din istoria vechii Eparhii a Aradului” (p. 2).

Autorul prezentei monografii a reținut trei dimensiuni esențiale ale vieții, operei și activității bogate a teologului arădean. Cea de preot, de teolog și de mărturisitor al credinței în Iisus Hristos. Acestea constituie tot atâtea părți mari sau capitole ale lucrării.

Aceste capitole sunt precedate de *Introducere* (p. 11-32) unde sunt prezentate aspecte importante ale familiei preotului Ilarion V. Felea, precum și etape ale formării sale laice și teologice, arătându-se și aprecierile de care s-a bucurat din partea episcopului locului, prin distincțiile pe care acesta le-a primit. Sublinierile autorului monografiei referitoare la personalitatea lui Ilarion V. Felea conturează contextul și liniile de forță ale activității sale. În acest sens, autorul lucrării evidențiază următoarele: „Personalitatea teologică și duhovnicească a părintelui profesor Ilarion V. Felea (1903-1961) devine tot mai pronunțată în contextul actual al teologiei și misiunii Bisericii. Statura impresionantă a acestui preot, teolog și mărturisitor al lui Hristos, convinge în măsura în care contribuțiile și atitudinile sale sunt privite în con-

textul istoric-bisericesc și cultural-politic tumultuos în care s-a manifestat. Parcursul teologic și bisericesc al părintelui Ilarion Felea se desfășoară sub semnul vocației sacerdotale a slujirii altarului din care iradiază forța teologiei, culturii și misiunii sale” (pp. 11-12).

În prima parte a monografiei, autorul scoate în evidență cu multă pasiune și acuratețe calitatea de preot a lui Ilarion V. Felea, privindu-l pe acesta în lucrarea pastoral-misionară desfășurată, cu preponderență în cele trei locuri, unde a slujit lui Iisus Hristos și Bisericii Sale: Valea Bradului și câteva comunități ecleziale din jurul acesteia: Criscior și Zdrapți; apoi, sunt analizați cu multă atenție anii de slujire preoțească în cartierul Arad-Șega I, unde părintele Felea, timp de nouă ani de zile a desfășurat o extrem de rodnică slujire închinată lui Dumnezeu și oamenilor, și, în fine, slujirea sa preoțească la cea mai importantă biserică a eparhiei Aradului – Catedrala veche sau istorică a orașului. În prima comunitate eclezială, pe a păstorit-o părintele Felea, Valea Bradului, și-a pus la încercare talanții cu care l-a înzestrat Dumnezeu, slujind credincioșii și Biserica cu entuziasmul începutului, împletind cu multă dăruire slujirea liturgică sau mai precis a Sfintei Liturghii, cu cea a Tainelor Bisericii, străduindu-se să realizeze o activitate religios-culturală de ce mai aleasă calitate: pricepere, dăruire, perseverență, curaj și dragoste. Toate aceste aspecte sunt analizate cu acrivie de autor, reușind să înfățișeze chipul unui adevărat păstor de suflete, care „își pune viața pentru oile sale” (cf. *Ioan* cap. 10). Chintesența slujirii lui Ilarion V. Felea în Valea Bradului, începând cu data de 6 August 1927, sărbătoarea Schimbării la Față a Domnului, o subliniază părintele profesor Cristinel Ioja astfel: „Preoția o începe și o concepe în ordinea transfigurării, a Schimbării la Față a Domnului pe Tabor. Preoția înseamnă pentru Ilarion Felea Taborul permanent transfigurat și prezent în lume în vederea transfigurării ei. Iată începutul simplu, plin de Taina transfigurării al preoției lui Ilarion Felea, ambient petrecut în ambientul satului românesc...” (p. 35). Motivarea duhovnicească a slujirii este întotdeauna prioritară și atunci când se referă la cele materiale.

Fiecare dintre cele trei secvențe ale slujirii preoțești ale părintelui Felea sunt analizate cu migală, cu pasiune și în mod creator de către autorul acestei monografii. Strâns legată de activitatea sa preoțească este și dimensiunea teologică a vieții și lucrării sale preoțești. Monografia dedicată teologului arădean surprinde în mod coerent activitatea sa didactică desfășurată, inițial la Academia Teologică din Cluj, în anul academic 1937-1938, iar din toamna anului 1938 va preda la Academia Teologică din Arad, până la desființarea

acesteia în anul 1948. Lucrarea aceasta este semnificativă și pentru faptul, că pune în lumină direcțiile teologice mai importante ale teologului Ilarion V. Felea: importanța dogmelor, doctrina trinitară, antropologia, soteriologia, ecleziologia, eshatologia, teme ce se circumscriu în Teologia Dogmatică. Alte preocupări a avut părintele Felea în ceea ce privește spiritualitatea ortodoxă, liturgica, apologetica, pastorala. Un moment important al contribuției teologice a părintelui Felea, pus în lumină de autorul monografiei, este acela al unificării și înnoirii Teologiei, reprezentând un pas foarte important în acest demers, pas făcut aproape simultan și de către teologii Dumitru Stăniloae și Nichifor Crainic.

O altă dimensiune a vieții și activității părintelui Felea, pusă în evidență de către părintele profesor Cristinel Ioja este și aceea a dimensiunii mărturisitoare, pe care a pecetluit-o cu cununa martirajului, în temnița de la Aiud, în anul 1961. Întreaga viață, slujire preoțească și creație teologică a lui Ilarion Felea poartă veșmântul mărturisirii. Atât Preoția, cât și Teologia sa au dobândit caracteristica mărturisirii, manifestată atât în libertate, cât și în universul concentraționar. Autorul monografiei nu evită să abordeze și chestiunile mai delicate din viața părintelui Felea, și anume, cele referitoare la legăturile sale cu mișcarea legionară și atingerea sa cu reprezentanții regimului comunist. Sensul legăturii părintelui Felea cu mișcarea legionară și cu sistemul comunist îl evidențiază autorul monografiei astfel: „Fără îndoială, sfârșitul martiric al părintelui Felea în temnița de la Aiud suspendă orice suspiciune asupra părtășiei cu regimul comunist din România, după cum neparticiparea la rebeliunea legionară, la crimele și abuzurile legionarilor – pe care le detestă public – suspendă orice implicare mai mult decât spirituală, teologică, specifică Bisericii, în registrul politic al mișcării legionare. El nu reprezintă în contextul mișcării legionare sau al comunismului ateu vreo ideologie, ci doar pe Hristos și Biserica Sa” (p. 334). Această afirmație este o punere la punct a ceea ce ar putea să însemne controverse legate de o anumită etapă a vieții părintelui Felea.

Monografia se încheie cu concluzii pertinente, bibliografie și două categorii de Anexe: *O viață de slujire în imagini* și *Documente de arhivă*.

Monografia aceasta dedicată unuia dintre cei mai reprezentativi teologi ortodocși români din prima jumătate a veacului trecut reprezintă o realizare nu numai binevenită, dar, și foarte reușită a autorului ei, și, implicit a Teologiei arădene. Personalitatea părintelui Felea, prezentată atât de viu, de argumentat și de captivant, îndeamnă pe fiecare cititor la meditație, la inspirație

din lucrarea amplă a părintelui Felea, dar, și de încurajare mărturisitoare în orice timp și loc.

Felicităm pe autorul monografiei pentru aplecarea competentă și pasionată asupra acestei personalități teologice arădene de excepție, care pentru Teologia arădeană reprezintă o moștenire valoroasă ce va trebui mereu să fie luată în considerare, și, de care generațiile prezente și viitoare nu vor putea face abstracție.

Pr. Prof. Univ. Dr. Ioan TULCAN

Nicolae M. Tang, Alin-Florin Ciotea, Marius-Gheorghe Danciu, Alexandru-Silvius Obrad (coord.), *Chipuri de absolvenți ai Institutului și Academiei Teologice din Arad*, Editura Universității „Aurel Vlaicu”, Arad, 2022, ISBN: 978-973-752-891-9, 313 pp.

Aniversarea, în 2022, a bicentenarului Teologiei arădene – în paralel și a 210 ani de învățământ pedagogic românesc neîntrerupt în aceeași cetate a culturii de pe Mureș – a prilejuit inițierea unui amplu program de activități, cuprinzând organizarea mai multor simpozioane și conferințe naționale și internaționale, a unor expoziții de cărți și de ilustrații vechi, a unor concerte de muzică corală, târnosirea paraclisului studentesc, precum și un frumos, dar anevoios proiect de întocmire de către dascălii actuali ai Facultății de Teologie Ortodoxă „Ilarion V. Felea” a unui buchet de ample bio-bibliografii ale înaintașilor de la catedrele pe care aceștia, actualmente, le onorează prin predare.

Pe aceeași linie aniversară bicentenară s-a înscris și un demers istoriografic inedit în peisajul teologic și cultural arădean, de identificare și de prezentare a alumnilor aceleiași instituții superioare de învățământ în cadrul unui volum colectiv, editat la finele anului 2022, intitulat *Chipuri de absolvenți ai Institutului și Academiei Teologice din Arad*.

Rod al unei fructuoase colaborări a membrilor unui colectiv editorial complex, constituit din profesori, doctoranzi, masteranzi și studenți, aflați sub coordonarea Protos. Lect. Univ. Dr. Nicolae M. Tang, această veritabilă enciclopedie teologică arădeană înmănunchează bio-bibliografiile unor absolvenți de altădată, foști cursanți ai Institutului Pedagogic-Teologic (1822-1927), respectiv ai Academiei Teologice (1927-1948), care, prin viața lor, au